

Forskningscentret Menneske og Natur på Hollufgård

Af Torben Grøngaard Jeppesen

Efter Statens Humanistiske Forskningsråds og Miljøministeriets beslutning om at bevilge midler til et forskningscenter ved Odense Universitet for en 5-årig periode påbegyndtes i forsommeren 1991 overvejelser om konkret placering. I forbindelse med udarbejdelse af ansøgning var det forudsat, at centret skulle placeres inden for Odense Universitets nuværende bygningsrammer, enten på Campus eller i de såkaldte »barakbygninger«, som rummede universitetet forud for det endelige byggeri. Under disse overvejelser – og vist nok på et møde i landbrugskredse i København – nævntes en placering på Hollufgård. Vedkommende, der nævnte tanken, troede rent faktisk, at det var meningen at placere centret dér i og med, at der i ansøgning og omtale af projektet var nævnt nære kontakter til det nyoprettede kultur- og museumscenter Hollufgård i Odenses sydøstlige udkant.

Denne »mis-opfattelse« blev straks vendt til spørgsmålet, hvorfor *skal* centret ikke ligge på Hollufgård? Allerede i sommeren 1989 var det blevet udmeldt, at dette sted skulle – med dets mange aktiviteter – baseres på konceptet »menneske og natur i fortid, nutid og fremtid«. Nærværende forfatter blev straks kontaktet, og ideen syntes umiddelbart oplagt. Efter nogle besigtigelser og drøftelser mellem kommende centerleder Svend Erik Larsen og undertegnede besluttedes det at arbejde videre med sagen og bl.a. inddrage arkitekt med henblik på at udfærdige indretningsplan og beregne ombygningsudgift. I løbet af efteråret 1991 var en aftale mellem Odense Universitet og Odense Bys Museer vedr. etablering af forskningscentret på Hollufgård fra januar 1992 og indtil udgangen af 1996 klar. Arbejdet med indretning af de mange kontorer med nødvendige faciliteter kunne iværksættes.

Inden der gås mere i detaljer med forskningencentrets fysiske lokalisering må det være relevant at fortælle om, hvad egentlig Hollufgård er. Der er tale om en gammel herregård, be-

liggende i Odense sydøstlige del, ikke langt fra Odense Universitet, og omgivet af store åbne mark- og skovarealer, som afgrænser mod øst til det nye parcelhuskvarter Holluf Pile og mod vest til industriområdet ved Hjallesø. Herregårdens historie fortæller sig tilbage til begyndelsen af 1500-årene, hvor Jørgen Marsvin (den ældre) grundlagde en hovedgård på stedet på grundlag af eksisterende ejendomme i dobbeltbyen Over og Neder Holluf. Gårdens høje alder kan stadig ses af hovedbygningen, der stammer fra 1577, opført af rigsråd Jørgen Marsvin (den yngre).

Udover hovedbygningen stammer herregårdens nuværende bygninger fra langt senere perioder, og de sammen med forskellige relikter i park, skov og have minder om et herregårdsmiljø i stadig forandring gennem de sidste mere end 400 år. Gårdens historie – herunder bygningshistorie – er fornyligt beskrevet nærmere i en lille publikation »Hollufgård – hovedgård og herresæde«, 1991, af Bo Barsøe-Andersson, hvortil der her henvises.

Herregården Hollufgård erhvervedes af Landbrugsministeriet i 1961 med henblik på at opbygge en landbohøjskolen dér. Erhvervelsen skal ses i lyset af, at Hollufgård med tilliggende flere hundrede tønder land ligger placeret umiddelbart op ad de store arealer ved Odense Universitet. I 1960'erne planlagdes i dette område en meget kraftig udbygning af uddannelses-tilbuddet i tilknytning til det planlagte nye Odense Universitet, altså således også en landbohøjskole. Disse planer blev dog senere opgivet – selvom Hollufgård så sent som i 1989 i medierne blev nævnt som en mulig lokalisering for Landbohøjskolen i København, da den endnu engang debateredes flyttet ud i provinsen. På det tidspunkt var Hollufgård dog ved at blive ombygget til noget helt andet!

Staten ønskede i slutningen af 1970'erne at afhænde Hollufgård med jordtilliggende efter de opgivne planer. Odense kommune erhvervede herregården i 1979 for at sikre sig udbygningsmuligheder mod sydøst. På erhvervelsestidspunktet lå der ikke konkrete planer for herregårdens brug. I begyndelsen af 1980'erne udarbejdede Odense magistrats 2. og 4. afdeling en rapport, hvori der skitseredes en række planer for stedets fremtid. Rapport og nødvendige lokalplanforslag m.m. vedtoges af Odense Byråd, og siden da har der med varierende intensitet været arbejdet på at realisere de opstillede mål. I 1989

overtog det kommunale museumsvesen (officielt benævnt Odense Bys Museer), der er organiseret som en hovedfunktion under magistratens 4. afdeling, hovedansvaret for Hollufgårds drift, idéudvikling og fortsatte udbygning. Ved samme lejlighed formuleredes en målsætning og handlingsplan for de følgende år. I målsætningen blev skrevet, at »I løbet af 3 år vil Hollufgård fremstå som et stærkt alternativ til Brandts Klædefabrik i Odense. Det nye kultur- og museumscenter i de landlige omgivelser i kommunens sydøstlige del skal baseres på samspillet mellem naturen og mennesket i fortid og nutid – og måske fremtid. Målsætningen er

- at gøre Hollufgård til et aktivt center, hvor de kulturelle/videnskabelige aktiviteter kan gro og finde samspil
- at give besøgende mulighed for at opleve og studere menneskets samspil med naturen/landskabet i fortid, nutid og gerne fremtid
- at fungere som et bynært udflugts- og turistmål.

Væsentlige elementer i udbygningen af Hollufgård vil være

- 1) at styrke helhedsindtrykket af Hollufgård som et samlet kultur- og museumscenter
- 2) at udbygge det spændende »spil« mellem fortid og nutid i alle aktiviteter, f.eks. de gamle herregårdsrelikter og de nyindrettede avlsbygninger, oldtidsmiljøer og moderne skulpturer – alt inden for rammen »menneske og natur«.

Det er væsentligt at understrege, at Hollufgård ikke kun skal være et museum eller et bevaret herregårdsmiljø, men et center i stadig omformning, hvor samtiden spiller stærkt ind. »

Idag rummer Hollufgård følgende institutioner, som på den ene side drives som selvstændige enheder, men på den anden side samarbejder, så kultur- og museumscenter Hollufgård udgør en samlet helhed udadtil: Fyns Oldtid-Hollufgård, Odense Bys Museers arkæologiske museum (oprindeligt Fyens Stiftsmuseum). Museet fik allerede i 1982 kontorer i hovedbygningen med henblik på at forestå udbygningen og for at »passe på stedet«. Det er nu planen, at hovedbygningen snart skal åbnes for publikum, bl.a. med interiører-opstillinger og udstilling om fynske herregårde og deres landskab. Udover

hovedbygningen råder museet over store udstillingsbygninger til særudstilling, permanent udstilling samt åbent magasin, foruden værkstedsfaciliteter, publikumsfaciliteter m.m.. I tilknytning til formidlingen af oldtiden er der under opbygning et ca 20 ha stort oldtidslandskab, hvor det er planen at vise oldtidens huse, grave, redskaber, landbrug m.m. i så at sige 1:1-skala. Som forudsætning herfor er gennem de sidste par år gennemført et meget stort naturgenopretningsprojekt med flytning af tusindvis af kubikmeter jord og omlægning af Lindved Å over ca 2 km ind gennem arealet. Projektet er delvis gennemført med midler fra Miljøministeriets og Fyns amts naturgenopretningsbevillinger. Med andre ord ligger der her et bud på 1990'ernes »naturopfattelse« -klar til at studere for det nye forskningscenter!

Odense Golfklub er også placeret på Hollufgård. Klubben råder over to store portfløje til herregårdsanlægget. Nord for herregården, på et areal mellem Hollufgård og Odense Universitet, er for nogle år siden anlagt en meget stor og smukt beliggende golfbane. Odense Golfklub forlader dog herregårdsbygningerne i april 1993, idet der rejses et stort og moderne klubhus i direkte tilknytning til baneanlægget.

Gæsteatelier Hollufgård er en tredje institution på Hollufgård. Atelieret omfatter flere bygninger og friarealer indrettet som værksteder for billedhuggere, der arbejder med jern, bronze, sten, ler, papir m.m. Værkstederne, der er under en daglig leders tilsyn, stilles frit til rådighed for såvel fynske billedhuggere som kunstnere fra ind- og udland. Sidstnævnte har mulighed for at få arbejdstid på Hollufgård i nogle måneder og herunder bruge stedets gæsteboliger lokaliseret i en oprindelig elevfløj. Herregårdens parker anvendes i sommerens løb som »udstillingsrum« for kunstudstillinger, ikke blot fra gæsteatelieret, men med værker billedhuggere fra ind- og udland. Udstillingerne arrangeres af et særligt Hollufgård-udvalg.

Odense Bys Museers Undervisningsafdeling er også placeret på Hollufgård. Afdelingen varetager hele museumsvæsenets tilbud om undervisningsmateriale, direkte undervisning og deltagelse i historisk værkstedsaktivitet samt er kontakttled til uddannelsesinstitutioner på hele Fyn. Bl.a. kan nævnes, at afdelingen gennemfører værkstedsundervisning i oldtidslandskabet med brug af bl.a. bronzealder-gården, og undervis-

ningstilbud, der udnytter natur- og kulturhistorien på Hollufgård. Netop i vinteren 1992–93 er det planen at udvikle et nyt stort undervisningsprogram kaldet »Gå på opdagelse på Hollufgård« for såvel yngre som ældre børn. Tilbuddet skal vise de mange muligheder for at studere og opleve natur og kultur på Hollufgård, bl.a. flora og fauna i et landskab, der

naturgenoprettes, i skovarealer, der tages ud af drift, i park, der holdes »økologisk«, i mølledam og å osv. Og ligeledes skal kulturhistorien med, de gamle bygninger, iskældereren, sneglehøjen, oldtidsrekonstruktionerne osv. Senest er Hollufgård Vandmølle blevet købt. Indtil videre skal stuehuset anvendes som gæsteboliger, bl.a. for forskere i forskningscentret. Selve møllebygningen skal fra starten af 1993 rumme en udstilling om vandløb gennem tiderne med følgende overskrifter: Det naturlige vandløb, vandløb som energi, vandløb efter en linial, vandløb som kloak og vandløb på rekreation. Udstillingen opbygges i snævert samarbejde mellem Fyns amtskommune, Stadsgartnerens afdeling og Odense Bys Museer.

Den daglige drift af det samlede Hollufgård-kompleks er som nævnt underlagt chefen for museumsvesenet, som tillige via sit sekretariat varetager udvikling, PR og markedsføring. Hollufgård er allerede nu blevet et yndet udflugtsmål for mange odenseanere og fynboere, og med de seneste års mange aktiviteter og store udstillinger er turiststrømmen også begyndt. Særlig markant står Hollufgård med hensyn til store særudstillinger. I 1991 var der tale om en udstilling om truslen mod den sydamerikanske regnskov, omfattende bl.a. opbygning af et stykke levende regnskov med planter, træer, dyr, fugle og fisk. Senere samme år gjaldt udstillingsaktiviteten Grønland og specielt sælerne og debatten om dem. I 1992 har temaet være EUROPA, og i de kommende år er der fastlagt et program, med temaer, der primært falder inden for rammen »natur og menneske«. I 1995 planlægges i samarbejde med forskningscentret en udstilling, der foreløbig har fået arbejdstitlen »Den vilde og den tæmmede natur«.

Forskningscentret Menneske og Natur har på Hollufgård fået en fin, smuk og spændende placering. Centret er fysisk placeret i en tidligere stor, smuk forvalterbolig på ca 350 kvm. Den gamle bygning fra 1833 er nænsomt ombygget til kontorer, mødelokale, thekøkken m.m. Centret har herudover mulighed for at bruge Hollufgårds øvrige faciliteter, f.eks.

skolestuer, auditorium, udstillingssteder m.m. Odense Bys Museer stiller bygningerne til rådighed for centret, medens Odense Universitet betaler edb-udstyr, telefon, intern post, rengøring m.m. For Odense Bys Museer er det en spændende udfordring at få 15–18 forskere »tæt på« til at inspirere egen forskning og formidling. Samtidig har det ved aftalens indgåelse været forudsat, at forskningscentret skulle bidrage til udviklingen af og udbredelse af kendskabet til Hollufgård – og udnytte stedets muligheder for at formidle forskningsresultater direkte til et bredt publikum.

Odense Bys Museer byder derfor det humanistiske forskningscenter Menneske og Natur velkommen til Hollufgård, og vi ser frem til 5 gode, givtige, men tillige stærkt arbejdssomme år, der bl.a. vil kulminere i 1995 med den store særudstilling »Den vilde og den tæmmede natur«. Med forskningscentret vil der nu være mulighed for at leve op til ordene fra 1989: »Menneske og natur i fortid, nutid – og om muligt fremtid!« Rammerne for centret er hermed givet, lad os håbe, at forskernes tætte kontakt til herregårds-naturen, den genoprettede »oldtidsnatur«, kunstnerne, museumsfolkene, fritidsfolket og de mange videbegærlige gæster i udstilling, foredragssal, park m.m. vil være en givtig inspiration til originale resultater og en udfordring til at formidle bredt.